

T a n k a r
 om
K r i t i k e r.

A f h a n d l i n g

som med viddberömda Philos. Facultetens
 tillstånd

under inseende af

MAG. PEHR DANIEL AMADEUS ATTERBOM

Professor i Ästhetiken och Vitterheten, Ridd. af K. N. O.

En af de Aderton i Svenska Akademien,

Ledamot af åtskilliga Lärda Samfund

för

Philosophiska Graden

utgifves

af

ANDERS GUSTAF HOLLANDER

af Vestgötha Nation

och offentligen försvaras

på Gustavianska Lärosalen d. 16 April 1842.

p. v. t. e. m.

4.

UPSALA 1842.

Wahlström & Låstbom.

Faciunt intelligendo, ut nihil intelligent. Derföre är det en gudomlig sak, att se med sina egna ögon. Också heter läsaren gunstig Läsare, endast derföre, att han skall vara gunstig att läsa; eller åtminstone vara gunstig att icke, efter andras förestafning, säga mer än han vet. Ingen ärlig man, som af Gud fått två klara ögon, bör fråga någon annan: hvad behagar Ni, att jag skall tro mig se? -- Dessutom: sann är ingen storhet, som icke består i att upphöja allt omkring sig. Hvarje låg själs raseri åter är, att göra allt omkring sig lägre, för att sjelf vara hög — och, så vidt möjligt, den allena höge. Det minsta tyranni liknar häruti det största. Och, om äfven hos en vild och laglös kritik någongång finnes en välmentare afsigt, så är likväl dess verkan, i klara ord, denna: att så skrämman oss för felen, att vi aldrig våga en dygd".

I öppen dag framstå beröringspunkterna mellan detta yttrande och Dalins. De sista raderna antyda, såsom man ser, den positiva sidan af Thorilds tänkesätt om förevarande ämne. Hans åsigt, från den sidan betraktad, skall i ett större verk, innan kort, skildras med förtjent utförlighet. I förväg, må grundtanken deraf här betecknas såsom denna: att en i sann betydelse Vitter Granskning är blott den, som i beröm och tadel både vill och kan vara — rättvis; som utesluter från sin åtgärd, hvad icke till Vitterheten, i

sträng och högre mening, hörer; som förstår, att taga hvar sak för hvad den är, och dömma hvar sak efter dess grad och art; som, vid hvarje sitt föremål, främst fattar i sigte den verkliga syftningen, den möjliga meriten, det för handen varande (större eller mindre) värdet, — hvilket stundom kan vara ett värde, och ett till högaktning berättigadt, i sjelfva det Misslyckade; som väljer till föremål blott det i Godt och Ondt märkliga, och föga eller intet Medelmåttan, Obetydligheten, Lapprit; som blottar inga andra fel, än de, hvilka äga vigt för Sanningen och Skönheten; som fördenskull helst sysselsätter sig med Mästare i Snillets verld, och med Pretendenter, hvilkas förmåga till något stort, eller åtminstone sträfvan derefter, är omisskännlig; men som då, äfven i klandret, yttrar sig med lika mycken mildhet som styrka, lika mycken erkänsla som urskillning; och i allmänhet, inser sig befrämja Vitterhetens, den allmänna Smakens, det allmänna Vettets förädling mera genom att upplifva och upplyfta, än genom att straffa och förringa. Men allt detta, med sina närmaste tillämpningar, skall man (såsom sagdt) på ett annat ställe träffa fullständigare framställdt.

Sedan Thorild utgaf sin "Kritik öfver Kritiker", har Tiden ytterligare tillryggalagt ett femtio-tal af år. Och måne ej likafullt kan frågas, ännu i dag, huru mången af de landsmän, som

"föra granskningsbloss och uppå orden rida",

dervid heter sig vettigare, än de, mot hvilka han drog ut till "riddarprof på skämt och allvar"? För hans motparter stodo ändock i spetsen en Kellgren, en Leopold; men hvilka äro de, som stå i spetsen för dessa? — Personer, hvilkas namn, om de uppnå en efterverld, vår nation engång skall uttala endast med djup blygsel, med brännande rodnad, att de varit Svenskar, och att en tidrymd gifvits, då Sverige kunde anses beherrskadt af dem. Emellertid är det bästa, som hittills om dåliga Recensioner blifvit sagt på svenskt språk, yttradt i nyss anförda utlåtande: och jemväl deruti har Thorild bevisat sig såsom profet; ty onekligt är, att det med långt större utsträckning gäller om vår samtid, än om hans egen. Man vet, när han lefde och dog; i annat fall kunde man lätteligen föreställa sig, att han för ögonen haft just den nyaste skola, som kallar sig den "sociala", och som tills vidare har dermed bekräftat sitt namn, att hennes medlemmar, samtliga, antagit ställningen af hand i hår och knif på strupe, — först mot hela den öfriga världen, och sedan mot hvarandra.

EV.

Med glädje uppstiga vi nu till den högre region af omdöme och granskning, som bättre rättfärdigar anspråket på litterär och vitter egenskap. Men äfven

der träder oss till mötes ett ondt, i betydenhet och verkningar mera grundligt, och fördenskull äfven mera vådligt; emedan dess frestelse, såsom förförisk jemväl för bättre andar, desto mäktigare befrämjar, i en så negativ litteratur-period som vår, negativitetens utveckling till egentlig förstörelsekraft. Bemärkelsen af ordet "negativ" kan nämligen, i dylik beteckning, vara dubbel. Den kan antingen innefatta en brist på alstrings- och danings-förmåga, som stannar vid att yttra sig blott såsom en i positiv rigtning ofruktbar, — hvarvid dock den negativa rigtningen består i en så beskaffad öfvervigt af (ästhetisk och philologisk) kritik, att den genom conserverande egenskaper gagnar tillkommande lyckligare tider. En i denna mening negativ period var t. ex. den Alexandrinska; som ansträngde ingalunda föraktliga krafter att bevara hvad som redan var organiseradt, ehuru i saknad af förmåga till dess levande fortsättning. Eller ock kan ett tidevarf kallas negativt ur det skäl, att det i dess lynne o-productiva gör sig gällande på oinskränktere vis, antager skepnad af en kritik, som sätter sin yxa till alla helgade myndigheters och tillsist sjelfva den allmänna bildningens rot, samt dymedelst äntligen rentaf förvandlar sig till ett destructift, — ett åt alla sidor desorganiserande. Och sådant visar det sig i våra dagar. Men denna förvandling tillvägbringas ej blott inom den med vämjelse öfverskådade lägre kretsen af Granskning; hon ingriper äfven i den högre krets deraf,

hvars område vi nu beträda; och genom detta ingripande fullbordar hon sitt förstörande värf, så vida inga motståndskrafter finnas att uppbjuda.

Och hvarifrån erhåller hon sin tillvarelse? Liksom der, så jemväl här ifrån nutidens djupaste arf- och verksynd, en falsk personlighets-princip, som inom bägge kretsarna leder till sjelfvisk subjectivism, — om än här i mera förfinadt skick, under förnämre och glansfullare former. Utan sjelfförsakelse är man lika mycket urständssatt till sannt omdöme, som till skön skapelse och hvarje god gerning. Men samma motvilja att underkasta sig sjelfförsakens bud, hvilken vi nog samt skönja i så många andra tids-företeelser, är redan i full fart, att omskapa äfven den högre Kritiken till hvad Dalin kallade "ett rofdjur, ett agg, en förargelse, ett väderprat och en dårskap *)". Så att hon, jemväl då hon icke framsticker rofdjursklorna, eller är nog artig att låta dem blott lindrigt klösa, dock mer och mer sällan förnekar sig det nöje, att åtminstone — ofta med utsöktaste vältalighet — "prata i vädret".

Hvar möta oss alltså de högre yttringarna af denna (i slik mening) subjectiva — eller åt en falsk och sjelfvisk subjectivism hängifna — Kritik, som (vanligen) ej litet bröstar sig öfver sitt sätt att bedrifva sitt yrke? I sjelfva verket allestädes, der granskaren, i

---

*) Se sid. 45.

stället att framhålla till vår bekantskap det föremål han utkorat, ögonskenligt blott åsyftar att göra parad med sin egen sinnrikhet, hvarvid föremålet endast tjernar till anledning eller förevändning. Afsigten är då icke, att hängifva sig åt detta föremål med aktning, med allvar, med verkligt studium, för att intränga i dess anda och troget afspegla dess väsende, samt derigenom, opartiskt och bestämdt, utmärka dess behöriga, dess tillkommande och förblifvande plats. Det problem, som här skall lösas, är att visa, hvad ett klyftigt eller qvickt hufvud kan sjelft göra af ett dylikt ämne, eller finna godt att deröfver säga; och den sannskyldiga bevekelsegrunden är en behagsjuk, lätt igenkännlig, antingen den vill imponera med metaphysisk grundlighet, eller med skimrande talkonst. I båda fallen ser man, icke en kritik, men ett slags "kritisk fantasi." Under sken att företaga något visst namngifvet verks granskning, fastknyter den dervid en lös tråd af betraktelser, hvilka, sedan de länge sväfvat ut i inledningar och kringsvängningar, och öfverhufvud endast genom maktspråk hängt tillsamman med det låtsade ämnet, slutligen lemna detta till rof åt en slump, efter att hafva, på sin höjd, bevärdigat det med några flygtiga ögonkast. Den herrskande plägse den har blifvit, att utstyra dessa kritiska fantasier med en myckenhet mer och mindre allmänna reflexioner, oftast ganska ihåliga; stundom, fastän rigtliga i sig sjelfva, dock skefva och falska i sin tillämpning; men alltid —

ty detta är här hufvudsaken — efter råd och lägenhet draperade i en blänkande skrud af stil eller o-stil, ju hjertare och brokigare, desto bättre. Det enda bestämda, det enda tillförlitliga, som läsaren af en sådan granskning får lära, är, att det, som legat granskaren om hjertat, varit — ingalunda boken eller författaren, utan blott vigtiggörandet af hans dömande Jag, hvilket, i sitt innersta, ställer sig högt öfver dem båda. En ställning, lika märkbar, antingen detta Jag moquerar sig öfver dem, eller nedlåter sig till artigheter.

Det nu skildrade sättet att recensera, har — af lätt utredbara orsaker — allmännare, än förr, kommit i bruk och till anseende. Sådant, som det jemväl inom Sveriges vitterhet vill rotfästa sig, äger det sitt upphof i en sammansmältning af två beståndsdelar. Det har nämligen dels en tysk, dels en fransysk upprinnelse. Föröfrigt hafva dessa beståndsdelar kämpat om väldet: länge ägdes det af den förra; nu tyckes den sednare återvunnit den öfverhand, hvaraf han var i besittning under Svenska Kritikens barndomsålder. Och då, hvad vi härmed sagt om den ifrågavarande afarten, äfven kan i allmänhet tillämpas på denna kritiks härkomst och daning: så må, i förbigående, vid detta tillfälle ock ett par blickar kastas på hennes fosterföräldrar och närmaste mönster.

Det tyska recensions-maneret har onekligen, i det hela och längsta, varit förebilden för Svenskarnes

egentliga litteratur-tidskrifter. Ehvad än må sägas om dess pedantiska omständlighet, bibehöll det dock, öfverhufvud, förtjensten af samvetsgranahet, ärlighet, allvar. Om större delen af hithörande uppsatser — tyska, eller i tysk art skrifna — måste erkännas, att de visserligen ofta sträcka sin omsigt och utförlighet alldeles för långt; men också, att de redligt vilja införa sina läsare i sjelfva saken, och att de deruti esomoftast lyckats; med de läsare nämligen, som ej strax togo skräck vid anblicken af deras tungrustade och långsläpiga utseende. Man måste erkänna, att sakens medelpunkt och kärna verkligen har genom dem, om än förmedelst omvägar, blifvit mångengång uppdagad, alltid belyst, och mestadels varaktigt betecknad. Arfsynden i detta manér har varit — och är — en höjelse till öfverdrift af vetenskaplig sträfvan. Och här träffa vi den punkt, der, äfven på detta håll, den falska subjectivismen passar på: öfverrumplande jemväl de bättre, så att de, med sken att offra åt vetenskapen eller konsten, tända rökverk åt sin djupsinnighet och lärdom; lockande de sämre, att låna, eller stjäla, vålnaden af det, som den litterära allmänheten tycks vörda. Omöjligt vore ock, i en så stor recensent-skara som den tyska, att icke hos en talrik part denna vetenskaplighet skulle vara hycklad, tillgjord, eller, äfven med redligare uppsåt, andefattig; hvaraf nödvändigtvis sker ofta, att caricaturer tillvägabringas, der braskandet med metaphysik och lärdom illa motsvaras af de verk-

liga tillgångarna derpå. Också hafva i Sveriges litteratur inflytelser häraf, och motsvarigheter härtill, icke försummat infinna sig. — Att deremot om flertalet af de fransyska, eller i fransysk ton uppstämnda, raka motsatsen af allt detta gäller, är väl ett påstående, som kan försvaras utan möda. Här träffar man esomoftast allt, hvad i och för ögonblicket kittlar, underhåller, angenämt retar: qvickhet, fyndighet i liknelser och bilder, glänsande infall, öfverraskande vändningar, en vårdad, elegant, färgrik diction, som oupphörligt förespelar oss en anklang af tankar, och stundom äfven påbittar en och annan (verklig) tanke; om än sådana, slumpvis uppkomna, förblifva *rari nantes in gurgite vasto*. Men det hela förråder, närmare skärskådadt, frånvaro af all egentlig öfvertygelse, eller af all ärlig tro på hvad det såsom sin öfvertygelse framställer; det kan endast med ett glest flor hölja sitt afgjorda tvifvel på objectiva grunder, eller sin lika afgjorda liknöjdhet om sådana grundens tillvaro och helgd. Det är ett stycke sophistisk vältalighet, hvars författare oafbrutet speglar sig deri med det sjelfbehagliga medvetande, att han skulle med samma klyftighet, samma styrka, samma glans kunna yrka och förfäktat rentaf motsatta åsigter, — såsnart hans fåfänga dervid bättre funne sin räkning. Ty hvad ville han ställa i dagen? Blott sig sjelf, sitt snille, sin egenskap af stor man eller åtminstone stor journalist. Intrycken, följderna likna, i bästa fallet, ungefär hvad

man erfar när man dricker champagne: korken flyger upp med en puff, en knall, och den skummande drycken, för att ej innan kort kännas fad, vill njutas i ett nu, egentligen utan besinning; verkningen infinner sig med fraggans hastighet, och förflyger med nästan samma brådska. Allt är här underkastadt Ögonblickets dämoniska makt. Vi, för vår del, föredraga det ädla Orvieto-vinet, som äger en med champagnens beslägtad liflighet utan dess anspråksfulla brusande, och derföre bibehåller, med retelsen af oförändrad friskhet, varaktigheten af en lugn glädjes klara ingifvelser.

Finnas, från detta allmänna omdöme, inga undantag? — Visserligen: både på den tyska och den franska sidan. Först och främst bör, i afseende på den sistnämnda, noga ihågkommas, att vi här betrakta den vittra Kritiken; icke den, i strängare mening, vetenskapliga eller lärda; der den franska litteraturen, i åtskilliga grenar åtminstone, tvifvelsutän långt oftare utmärker sig genom gränskningar, som med behagfullt föredrag, ja lysande stil, förena grundlighetens och flärdlöshetens dygder. Icke heller påstå vi ens om sjelfva vitterheten derstädes, att dessa dygder helt och hållet saknas. De träffas också der, om än mera sällan; och när de förekomma, visar sig i sitt vackraste ljus det sinne, som onekligen är i rikt mått Fransmännen medfödt: sinnet för klarhet, precision, ändamålsenlighet, jemnmått. Men sannt är, att i denna

witterhet måste ännu sådana kritiska betraktare, som t. ex. en Barante och en Saint-Beuve, föga mindre räknas till ovanligheter, än skalder af en Lamartines och en Alfred de Vignys rena, sedliga, harmoniska anda. Mängden är charlataner — med sann talent, eller med skenbar. Charlataneriet är i bägge fallen detsamma; blott mera oförlåtligt i det förra. Å andra sidan kan den tyska litteraturen, bland sina kritiska afhandlingar och monographier, uppvisa mästarstycken, mot hvilka det öfriga Europa knappast har något jemnförligt. I sitt innehåll på engång djupa och klara, i sin framställning sköna, i anda och form lika mycket konstverk som afhandlingar, öfverskåda de sitt ämne ur en synpunkt, hvars verldsomfattning inga conventionella dogmer skymma, inga nationalfördomar begränsa, men tillika med en genomträngande blick af aning och kärlek för hvartenda slag af sann, af lefvande fägring, eller för hvar och en (äfven den ringaste) företeelse, der någon utsigt öppnas till ny varseblifning af egenomlig varelse och skönhet. Dylika karakteristiker och recensioner, författade af män sådana som Lessing, Joh. v. Müller, Herder (i sin bättre tid), Goethe, bröderne Schlegél, Schelling, Jean Paul, Solger, med flera*), äga sjelfva positif natur och medföra produktiva verkningar. Deras ursprung är trefaldigt: det är, på samma gång eller i samma själsstämning, veten-

---

*) Så t. ex. har äfven Hegel i denna väg skänkt oss några förträffliga uppsatser.

skapligt begrepp, moralisk energi och konstnärlig ingifvelse. Derföre ligga de icke under den förbannelse till ofruktksamhet och sjelfupprätning, som all blott och bar negativitet innebär. De äro sjelfva utrustade med alstringskraft; deras utredning är en organisk utveckling; deras pröfvande söndring lyktar med återställd förening, med fortsatt lifgifning, med en i ny skådebild sammanfattad skapelse. De likna, i förhållandet till hvad de granska, dessa upprepade (eller såkallade entoptiska) speglingar, hvilkas från spegel till spegel fortsatta verksamhet åstadkommer en oafbruten förnyelse af det ursprungliga föremålets klarhet. Hos så beskaffade kritiker får man således ej heller anse för en tillfällig omständighet, en oväsentlig prydnad, när deras författare (t. ex. Tieck och Göschel) stundom låta dem framträda i rentaf artistisk gestalt, såsom dialoger, noveller, med mera; den poetiska gestalten har der framgått med ren nödvändighet, ur en betraktelse, som redan i sig sjelf är poetisk. Men visserligen måste medgifvas om det slags granskningar, hvarom vi nu talat, att hvarje sådan fordrar till sitt förfärdigande lika många dagar, veckor, ja månader, som de vanliga tidningsskrifvarnes "sudd och skorr*)" behöfver halftimmar eller qvarter. — Ville man här anbringa någon motsvarighet till en i det föregående nyttjad liknelse: så kunde man säga, att den äkta Germaniska

---

*) Uttrycket är Thorilds.

Kritiken förhåller sig som äkta Rhen-vin, pressadt ur de yppersta bland sitt fosterlands drufvor; beräknadt på kraft och sans hos den njutande, och, under denna förutsättning, meddelande idel helsa och styrka.

Deremot kan ock ingenting vidrigare tänkas, än när en germanisk talent, misskännande sin bestämelse, hängifvande sig åt fåfångans och en ond tidsandans förenade locktoner, låter deras sirensånger dåra sig till det vanvett, att af det fransyska maneret söka förvärfva — just hvad deri är det mest förkastliga: dess lättfärdighet. Försöket lyckas blott till en viss gräns. Det ursprungliga lynnets allvar kan ej fullständigt skingras eller qväfvas; och sträfvandet slår så ut., att resterne af detta allvar förbyta sig till en grofhet, som ofta, midt ibland coquetterandet med parisiskt dansmästeri, kommer framklumpandes temligen töllpigt, — ej sällan med en surmulen bitterhet, stundom till och med gallsprängd. Härigenom uppkommer en egen art litterärt renommistskap, eller (på ärlig svenska) skojeri; hos bättre hufvuden genialiskt, hos sämre blott vämjeligt, ofta hos en och samma person bådadera, med blandade beståndsdelar af je-naisk bursche, berlinsk *doctor legens* och parisisk *incroyable*. En släng af detta renommisteri — och en icke liten — har sjelfve den deremot ifrande all-recensenten Menzel; hos hvilken det sinnrika och det ytliga, det qvicka och det förflugna, det redbara och det haultlösa, på det förunderligaste vis mot hvartannat af-

sticka (t. ex. det djupa och varma erkännandet af Schelling och Tieck, hos samme granskare, som med den ytterligaste fåkunnighet och vrånghet bedömmar Goethe). Också skulle han med ett annat lynne näppligen uthärda, att åt recensions-väsendet egna hela sitt lif, eller hinna bli färdig, i läsning och domslut, med dessa oerhörda massor af böcker och tidnings-artiklar. Lynnet af hans kritik är likväl ett i allo ädelt, när det jemföres med andan i de af Echtermeyer och Ruge utgifna *Deutsche Jahrbücher*, det ny-tyska renommist-skapets förnämsta litterära institut; en tidskrift, hvilken derföre, ganska consequent, har under benämningen "Romantik" sammanföst och fördömt nästan allt, hvad Tysklands vitterhet och vetenskap äga mest värduadsvärdt. Hufvudrepresentanten i Tyskland för slikt beteende är och förblifver dock Heine. I allmänhet, vid Börnes sida, den märkvärdigaste skepnaden af den ästhetisk-politiska Judendom, hvars företeelse der är så egen, repräsenterar han särskildt den mäktiga fraction deraf, hvars karakter är en genom affall från både Moses och Christus iråkad grundbrist på all tro, all trohet, all pietet. Ehvad än denne man föröfrigt må vara, och med den omätliga förargelse dels han sjelf, dels hans anhängare eller själafränder åstadkommit genom de absurda lärorna om hvad de kallat "köttets rehabilitering", är han visserligen ej blott ett qvickhufvud, utan tillika en skald, från hvars lyra månget oskattbart välljud hörts klinga. Men desto mera bedröfvade oss,

redan tidigt, att i hans kritiska ströftåg se honom så rasa mot sig sjelf, under bemödandet och inbillningen att tillintetgöra andra; och denna bedröfvelse måste förvandla sig till harm, när man såg honom tillåta sig rama skändligheter; sådana, som hans utfall mot Platen (en ojemnförligt ädlare Genius), eller som de många dylika, af hvilka hans beryktade "Salon" hvimlar. Han har sedermera sjunkit, djupare och djupare, och med uppförandet mot sin fordne vapenbroder, den vida hederligare Börne, satt kronan på sin polemik. Straffet har drabbat honom — det för en dylik författare kännbaraste straff: att icke längre vara populär, eller *à la mode*. De, som binda och utdela popularitetens kransar, älska, enligt sin vana, snara ombyten, och tycka sig hafva fått nog af både hans vers och hans prosa. Det har omsider äfven för dem blifvit synbart, huru ofta den inre sönderslitenhet, som i hans dikter så gerna vill framljuda, är behagsjuk, på effekt beräknad, och i sina yttringar, antingen de äro smärtans eller fräckhetens, osann; likaså, huru ofta hans reflecterande skrifter förråda en med samma oblyghet förenad tomhet, flackhet, till och med okunnighet, öfverallt framtittande mellan den fordna genialitetens skimrande slarfvor. Den stora läsare-hopen tröttnar vid allt, och således (förr eller sednare) äfven vid det Oförskämda; såsnart dess pikantaste retelse är borta, — nyheten af det oerhörda deri. Exemplet är lärorikt. Det visar, hvarthän de herrligaste naturgåfvor

kunna leda, när de anse under sin värdighet att vinnlägga sig om den småsak, som för oss andra heter: sedlig karakter *). Mellertid är skäl, hrarje gång en ny sådan vitterhetens Fra Diavolo uppträder, att dagbladsskrifvar-massan blickar upp till honom såsom till en urbild, ett oupphinneligt mönster. Ty han är deras frände i sinnesartens förstämning och söndrighet, i tänkesättets låghet, i vällusten att hata, upplösa, förstöra; men sammanparar dermed detta talentens öfvermått, hvarigenom de tvingas erkänna sig honom omätligt underlägsna **).

---

*) Byron, vid hvilken man en tid ville likna Heine, lemna de, oaktdadt sitt myckna sjelfsvåld, aldrig denna "småsak" fullt ur sigte. Hans ton och stil är derföre, alltigenom, ädlare; också i hans polemik. Han var jemväl der en poetisk — Lord. Derföre lyckades honom ock, att med den vackraste sedliga hållning sluta sin bana; på ett sätt, som tillkännagaf, hvilken stor förlust äfven på manna-värde jorden led genom hans tidiga bortgång.

**) Vi kunna ej neka oss, att här uppställa en tafla, målad af en författare, som sjelf varit räknad till "das junge Deutschland", men ledsnat vid sällskapet. "Der gegenwärtige Zustand der Kritik ist ein finstres Strudel, der Alles, was er erreichen kann, in seine eigene Jämmerlichkeit herabzuziehen sucht. Sie fühlen sich berufen, an der Literatur mitzuarbeiten, jene leichtfüssigen Gesellen, welche, ohne Kenntniss der Weltgeschichte, den Stein der Weisen gefunden zu haben meinen, wenn sie den aus den Vorträgen ihrer Brot- und Lehrherren gewonnenen Extract über alle Gegenstände giessen; ähnlich wie man in schlechten Restaurationen alle Braten, sei's von Schwein, Kalb oder Rind, mit einer und derselben Brühe zubereitet! Noch schlimmer die, welche sich ein paar Zeitfragen ein- und abgelernt haben; wie es im Katechismus heisst: was